

Γενική Συνέλευση Επιτροπής Νησιών της CRPM
Τετάρτη 23 Απριλίου, Rodos Palace, Ρόδος

Ελευθερία Φτακλάκη
Αντιπεριφερειάρχης Τουρισμού Νοτίου Αιγαίου

**Ο νησιωτικός τουρισμός και η ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με
τίτλο «Προκλήσεις και Ευκαιρίες για τον Παράκτιο και Θαλάσσιο
Τουρισμό στην ΕΕ».**

Η σημασία του τουρισμού για την εθνική, αλλά και την Ευρωπαϊκή οικονομία είναι γνωστή και αδιαμφισβήτητη. Ο τουρισμός είναι ένας αναπτυσσόμενος επιχειρηματικός κλάδος, και η Ευρώπη είναι ο νούμερο ένα τουριστικός προορισμός παγκοσμίως.

Το 2012 οι αφίξεις τουριστών στην Ευρώπη ανήλθαν σε 534 εκατομμύρια, ήταν δηλαδή αυξημένες κατά 17 εκατομμύρια σε σχέση με το 2011 (52% επί του συνόλου των αφίξεων σε παγκόσμιο επίπεδο) και τα έσοδα από τον εισερχόμενο τουρισμό ανήλθαν σε 356 δισ. ευρώ (ποσό που αντιστοιχεί στο 43% των εσόδων σε παγκόσμιο επίπεδο).

Στο πλαίσιο της στρατηγικής της ΕΕ για τη Γαλάζια ανάπτυξη, ο τομέας του θαλάσσιου και παράκτιου τουρισμού θεωρείται ότι παρουσιάζει ιδιαίτερες δυνατότητες όσον αφορά την προώθηση μιας έξυπνης, βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη στην Ευρώπη.

Ο παράκτιος και θαλάσσιος τουρισμός είναι ο μεγαλύτερος επιμέρους τομέας του τουρισμού, η μεγαλύτερη ενιαία θαλάσσια οικονομική δραστηριότητα και η βασική κινητήρια δύναμη της οικονομίας σε πολλές παράκτιες περιοχές και νησιά της Ευρώπης από την άποψη της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας και της απασχόλησης ενώ, σύμφωνα με μελέτη για τη Γαλάζια ανάπτυξη, αναμένεται να αυξηθεί κατά 2-3% μέχρι το 2020.

Απασχολεί περίπου 3,2 εκατομμύρια άτομα και η συνολική συμβολή του στο ΑΕΠ της ΕΕ ανέρχεται σε 183 δισ. ευρώ (στοιχεία του 2011 για τα 22 κράτη μέλη που διαθέτουν ακτογραμμή, εκτός από την Κροατία).

Το ένα τρίτο σχεδόν της συνολικής τουριστικής δραστηριότητας στην Ευρώπη λαμβάνει χώρα σε παράκτιες περιοχές, ενώ το 51% περίπου των διαθέσιμων κλινών σε ξενοδοχεία σε όλη την Ευρώπη είναι συγκεντρωμένο σε περιοχές με θαλάσσια σύνορα.

Το 2012 ο κύκλος εργασιών του τουρισμού με κρουαζιερόπλοια και μόνον ανήλθε σε 15,5 δισ. ευρώ και απασχολήθηκαν 330.000 άτομα, ενώ απ' τα ευρωπαϊκά λιμάνια διακινήθηκαν 29,3 εκατομμύρια επιβάτες. Τα τελευταία

10 χρόνια, η παγκόσμια ζήτηση για κρουαζιέρες έχει σχεδόν διπλασιαστεί, ενώ ο κλάδος αυτός αναπτύχθηκε στην Ευρώπη με ποσοστό μεγαλύτερο από 10% ετησίως.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις η συνολική απασχόληση στην Ευρωπαϊκή Ένωση δύναται να υπερβεί τις 7 εκατομμύρια θέσεις εργασίας στη γαλάζια οικονομία έως το 2020, εφόσον υποστηριχθεί από πολιτικές κατάρτισης που να εξασφαλίζουν ένα ευκίνητο εργατικό δυναμικό με επαρκή εξειδίκευση και εμπειρία.

Πέρα από τα θετικά όμως υπάρχουν και κάποια σημαντικά εμπόδια που καλούνται να ξεπεράσουν οι νησιωτικές Περιφέρειες. Η επιπλέον δυσκολία που αντιμετωπίζουν σε όρους προσβασιμότητας, το αυξημένο μεταφορικό κόστος, η εποχικότητα και η ελλιπής σύνδεση με τις ηπειρωτικές περιοχές που επηρεάζει την ελκυστικότητά τους όσον αφορά τόσο του επισκέπτες όσο και αυτούς που εργάζονται στον τουριστικό τομέα.

Αναμφισβήτητα μια Ολοκληρωμένη Ευρωπαϊκή Θαλάσσια πολιτική για τις νησιωτικές και παράκτιες Περιφέρειες ήταν αναγκαία. Και αυτό γιατί η βελτίωση της αποδοτικότητας των θαλάσσιων μεταφορών, η περαιτέρω ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού με αειφορία, η Ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων Ζωνών, η βιώσιμη αλιεία, η εκμετάλλευση του θαλάσσιου ορυκτού πλούτου, η ανάπτυξη των θαλάσσιων Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) και φυσικά η θαλάσσια επιτήρηση και έλεγχος, η πρόληψη ατυχημάτων και η θαλάσσια ρύπανση, πρέπει ν' αποτελούν πολιτικές προτεραιότητες, στο πλαίσιο της ευρύτερης προσπάθειας για μια Ολοκληρωμένη Διαχείριση του Θαλάσσιου χώρου.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγνωρίζοντας την οικονομική, κοινωνική, αναπτυξιακή και περιφερειακή σημασία του παράκτιου και θαλάσσιου τουρισμού προσδιόρισε κάποιες προτάσεις που μπορούν να συμβάλουν στη βιώσιμη ανάπτυξη του κλάδου και να παράσχουν πρόσθετη ώθηση στις παράκτιες περιοχές της Ευρώπης. Η Επιτροπή θα συνεργαστεί με τα κράτη μέλη, τις περιφερειακές και τοπικές αρχές και τον κλάδο για την υλοποίηση των προτάσεων αυτών.

Οι προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον θαλάσσιο και παράκτιο τουρισμό είναι οι εξής:

- Να ενθαρρύνει την διαφοροποίηση και ενοποίηση τόσο των παράκτιων όσο και των τουριστικών προορισμών της ενδοχώρας, μέσα από διάφορα διακρατικά θεματικά δρομολόγια όπως πολιτισμού, θρησκευτικού τουρισμού ή αρχαίων εμπορικών οδών.
- Εκπόνηση μελέτης για τον τρόπο βελτίωσης της ακτοποϊκής σύνδεσης των νησιών και τον σχεδιασμό καινοτόμων τουριστικών στρατηγικών για τα (απομονωμένα) νησιά.

- Εκπόνηση μελέτης για τον εντοπισμό καινοτόμων πρακτικών για την αναβάθμιση των υπαρχουσών μαρίνων και την κατασκευή νέων.
- Οι παράκτιοι προορισμοί να προβούν στις κατάλληλες ενέργειες για την ανάπτυξη τουρισμού βασισμένου στην πολιτιστική κληρονομιά, τη δημιουργία υποβρύχιων αρχαιολογικών πάρκων (σύμφωνα με τις προτάσεις της UNESCO) καθώς και του οικοτουρισμού και του τουρισμού υγείας.
- Στήριξη της ανάπτυξης διακρατικών και διαπεριφερειακών συμπράξεων, δικτύων, συνεργατικών σχηματισμών και στρατηγικών έξυπνης ειδίκευσης.
- Προώθηση του διαλόγου σε πανευρωπαϊκό επίπεδο μεταξύ των διοργανωτών κρουαζιερών, λιμένων και ενδιαφερόμενων φορέων του παράκτιου τουρισμού.
- Μεγαλύτερη διαθεσιμότητα και πληρότητα των δεδομένων για τον παράκτιο και θαλάσσιο τουρισμό.

Σ' ότι αφορά την τελευταία πρόταση θα ήθελα να σας πληροφορήσω ότι πρόσφατα ξεκίνησε η λειτουργία του Παρατηρητηρίου Βιώσιμου Τουρισμού της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου στη Ρόδο που θα συμβάλλει καθοριστικά στο κομμάτι αυτό.

Συγκεκριμένα η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου αποτελεί μια εξόχως νησιωτική περιφέρεια καθώς είναι μια πολυνησιακή περιφέρεια, που περιλαμβάνει 79 νησιά, εκ των οποίων τα 48 είναι κατοικημένα, και πλήθος νησίδων και βραχονησίδων, με συνολική επιφάνεια 5.286 τ. χλμ., αποτελώντας το 4% της συνολικής χερσαίας επιφάνειας της χώρας.

Είναι μια περιφέρεια, με κομβική θέση στους βασικούς άξονες των θαλάσσιων μεταφορών προς τη Μαύρη Θάλασσα, τον Ινδικό και τον Ατλαντικό Ωκεανό τον νευραλγικό ρόλο στο Μεσογειακό τόξο και στον άξονα Κύπρος-Αιγαίο-Εύξεινος Πόντος. Ενώ επιπλέον κατέχει σημαντική γεωπολιτική θέση ως εξωτερικό σύνορο της Ευρώπης που γειτνιάζει με τις εξ' Ανατολών Τρίτες Μεσογειακές Χώρες (Τουρκία, Λίβανος, Ισραήλ, κλπ.).

Το αναπτυξιακό μοντέλο της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου στηρίζεται στον τουρισμό καθώς αποτελεί τη βασική πηγή εισοδήματος, απασχόλησης και ανάπτυξης. Συγκεκριμένα ο τριτογενής τομέας -βασικά ο τουρισμός- συμμετέχει με ποσοστό μεγαλύτερο του 80% στο περιφερειακό ΑΕΠ και εκπροσωπεί το 65% στην απασχόληση.

Κύρια αναπτυξιακή επιλογή της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, αποτελεί η Ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητας της Περιφέρειας. Η στρατηγική αναπτυξιακή μας επιλογή για το 2014-2020 είναι η «Ποιότητα στο τουριστικό και πολιτιστικό προϊόν σε συνθήκες αειφορίας, χώρος σύγχρονης έρευνας και επενδύσεων υψηλής τεχνολογίας» ώστε το Νότιο Αιγαίο να καταστεί η πιο ανταγωνιστική Περιφέρεια της Ελλάδας.

Στόχος μας είναι η ΠΝΑ ν' αποτελέσει έναν από τους κορυφαίους προορισμούς της βιομηχανίας της εμπειρίας (τουρισμός, πολιτισμός, δημιουργική βιομηχανία) παγκοσμίως μέσα από την υιοθέτηση μιας στρατηγικής βιώσιμης ανάπτυξης, διαφοροποίησης του προϊόντος και δημιουργίας ταυτότητας προορισμού.

Το ερώτημα όμως που πρέπει να απαντήσουμε είναι πως διαφοροποιείς μια Περιφέρεια, η οποία ήδη ειδικεύεται στον τομέα του τουρισμού με όρους μέχρι σήμερα όχι ιδιαίτερα ανταγωνιστικούς και καινοτόμους, όπως η Περιφέρεια Νότιου Αιγαίου?

Ποια είναι τα μέτρα, οι στόχοι και η στρατηγική που πρέπει να ακολουθηθεί, προκειμένου να δημιουργήσεις προστιθέμενη αξία, συμβάλλοντας κατά αυτόν τον τρόπο στην βιώσιμη ανάπτυξη και στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης?

Πως μπορείς να συνδυάσεις παραδοσιακούς και ισχυρούς οικονομικούς τομείς όπως ο τουρισμός, με αναδυόμενες και εξειδικευμένες δραστηριότητες που σχετίζονται, μεταξύ άλλων, με την αγρο-διατροφική σύμπραξη, με τις Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνίας, τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, την Υγεία, προκειμένου να:

- αντιμετωπίσεις την εποχικότητα και να διευρύνεις την τουριστική σου περίοδο
- υποστηρίξεις τουριστικές επενδύσεις που βασίζονται στην έρευνα και την καινοτομία.
- υλοποιήσεις στοχευμένα έργα υποδομής για την περαιτέρω ενίσχυση της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας.
- βελτιώσεις το υφιστάμενο ανθρώπινο δυναμικό που δραστηριοποιείται στον τομέα του τουρισμού.

Δύο σημεία που θεωρώ πως είναι ιδιαίτερα σημαντικά και άρρηκτα συνδεδεμένα με την καινοτομία και την έξυπνη εξειδίκευση στον τομέα του τουρισμού:

1. Η διαφοροποίηση και ο εμπλουτισμός των τουριστικών μας προϊόντων και υπηρεσιών και
2. Η ανάπτυξη συνεργειών και η δημιουργία τουριστικών δικτύων

Ένας από τους τρόπους επίτευξης της διαφοροποίησης του τουριστικού μας προϊόντος είναι η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει η Γαλάζια Ανάπτυξη, η οποία αποτελεί τη θαλάσσια διάσταση της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» και μια σαφής ένδειξη των δυνατοτήτων της θαλάσσιας οικονομίας για την επίτευξη της έξυπνης, βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης.

Όσον αφορά στον τομέα τουρισμού, η γαλάζια ανάπτυξη ο καταδυτικός τουρισμός, τα θαλάσσια πάρκα, ο τουρισμός κρουαζιέρας, ο τουρισμός σκαφών αναψυχής (yachting), ο ναυταθλητισμός, ο γαστρονομικός τουρισμός, τα θαλάσσια θέρετρα, ο ιστιοπλοϊκός τουρισμός αποτελούν ταχέως αναπτυσσόμενες μορφές τουρισμού, με συνεχή αυξανόμενη ζήτηση και μπορούν να βρουν πρόσφορο έδαφος στα 48 νησιά μας, συμβάλλοντας κατά αυτόν τον τρόπο στην ανταγωνιστικότητα και την αειφορία της τουριστικής μας βιομηχανίας, τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης, στην αντιμετώπιση της εποχικότητας και στην διαφοροποίηση του εισοδήματος των νησιωτικών οικονομιών.

Βεβαίως θα πρέπει να τονιστεί πως οι οικονομικές δραστηριότητες που συνδέονται με την γαλάζια ανάπτυξη δεν μπορεί να γίνουν σε βάρος των θαλάσσιων και παράκτιων οικοσυστημάτων, τα οποία είναι εξαιρετικά ευαίσθητα, αλλά να είναι συμβατές με τις αρχές της προστασίας και διατήρησης του περιβάλλοντος, καθώς και να εγγυώνται την ασφάλεια και την ακεραιότητα του θαλάσσιου χώρου. Θα πρέπει να διασφαλιστεί η ισορροπία μεταξύ της οικονομικής μεγέθυνσης και της βιωσιμότητας του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Εν κατακλείδι, η διαφοροποίηση της τουριστικής προσφοράς μπορεί να συμβάλει στο να γίνουν πιο ελκυστικές οι νησιωτικές περιφέρειες και να ξεπεράσουν το παραδοσιακό μοντέλο προσφοράς που στηρίζεται στο μοντέλο «ήλιος και θάλασσα».

Προκειμένου όμως οι τομείς της Γαλάζιας Ανάπτυξης να εξελιχθούν και να συμβάλλουν τα μέγιστα στην ευρωπαϊκή οικονομία, είναι αναγκαίο να ενταχθούν σε ένα ευρύτερο στρατηγικό πλαίσιο συντονισμού και ανάπτυξης συνεργειών. Αυτό σημαίνει ενίσχυση της περιφερειακής και διασυνοριακής συνεργασίας σε ένα πολιτικό πλαίσιο που θα λαμβάνει υπόψη τα προβλήματα, τις ιδιαιτερότητες και τις προοπτικές των νησιωτικών και παράκτιων περιφερειών.

Η ανάπτυξη δικτύων μεταξύ των τουριστικών περιφερειών, όπως έχουμε δημιουργήσει το Δίκτυο Πολυνησιακών Περιφερειών στην Ελλάδα (Β. Αιγαίο-Ν. Αιγαίο-Ιόνια Νησιά) θα βοηθήσει σημαντικά στην ενδυνάμωση του τουριστικού προϊόντος μέσω της ανταλλαγής τεχνογνωσίας, της δημιουργίας κοινών πακέτων, θαλάσσιων διαδρομών, της κρουαζιέρας και του yachting. Επίσης, τα νέα εργαλεία της ΕΕ και τα νέα χρηματοδοτικά προγράμματα μπορούν να συμβάλλουν στην ανάπτυξη του θαλάσσιου και παράκτιου τουρισμού. Εργαλεία όπως η Μακροπεριφερειακή Στρατηγική και οι στρατηγικές των θαλάσσιων λεκανών, ενώ στο άρθρο 6 του Κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία μεταξύ των επενδυτικών προτεραιοτήτων στο πλαίσιο της διακρατικής συνεργασίας συγκαταλέγεται και η ανάπτυξη και εφαρμογή Μακροπεριφερειακών στρατηγικών.

Δεδομένης της προαναφερθείσας δυναμικής, του γεγονότος ότι η νέα περίοδος χρηματοδότησης της Ε.Ε. παρέχει πολλές δυνατότητες για πιο αποτελεσματικό και αποδοτικό έργο των Μακροπεριφερειακών στρατηγικών καθώς και λαμβάνοντας υπόψη ότι για το 2014 δύο μεσογειακές χώρες η Ελλάδα τώρα και η Ιταλία το επόμενο εξάμηνο, θα έχουν την Προεδρία της Ε.Ε. υπάρχει η ευκαιρία για την έναρξη δημόσιας συζήτησης γύρω από μια νέα ολοκληρωμένη προσέγγιση στο θέμα της Μεσογειακής Μακροπεριφέρειας.

Ανεξάρτητα πάντως από την δομή και το θεσμικό πλαίσιο, η πρόταση της στρατηγικής για τη Μεσόγειο εστιάζεται στη συνειδητοποίηση της ανάγκης για πιο αποτελεσματικό συντονισμό των δράσεων, μέσα από την ανάπτυξη ευρύτερων συνεργειών, και πολιτικών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με αυτές των κρατών μελών, των περιφερειών, των τοπικών αρχών και άλλων ενδιαμέσων φορέων προκειμένου να επιτευχθεί η αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των συναφών προγραμμάτων και πολιτικών.

Οι Μακροπεριφερειακές στρατηγικές αποτελούν μια νέα μορφή συνεργασίας και μπορούν να εξελιχθούν σε σημαντικό μέσο για την υλοποίηση του στόχου της εδαφικής συνοχής και της προώθησης της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Όπως όλοι γνωρίζουμε ο τουρισμός είναι ο μοχλός ανάπτυξης των νησιών μας και σίγουρα θα πρέπει ν' αξιοποιήσουμε στο έπακρο τις δυνατότητες και προοπτικές της νέας προγραμματικής περιόδου, καθώς το περιβάλλον στο οποίο αναπτύσσονται οι οικονομίες μας είναι ένα διεθνές ανταγωνιστικό περιβάλλον που απαιτεί ετοιμότητα, γνώση, ευελιξία, καινοτομία και έξυπνη εξειδίκευση.

Κλείνοντας θα ήθελα να επισημάνω ότι μέχρι σήμερα το ότι ήμασταν γεωγραφικά απομονωμένοι από την υπόλοιπη Ελλάδα και Ευρώπη αποτελούσε έναν αποτρεπτικό παράγοντα για την περαιτέρω ανάπτυξη των νησιών μας. Σήμερα βλέπουμε ότι αυτό μπορεί να αποτελέσει ένα συγκριτικό πλεονέκτημα το οποίο με τις κατάλληλες ενέργειες από όλους μας, μπορεί να συμβάλει στην ενίσχυση της αειφόρου ανάπτυξης καθώς και της οικονομικής, εδαφικής και κοινωνικής συνοχής. Ας μην ξεχνάμε ότι η Περιφέρειά μας αποτελεί μια κατεξοχήν θαλάσσια πολιτεία και μάλιστα ένα σημαντικό σταυροδρόμι της Μεσογείου που μπορεί και πρέπει να παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο στον θαλάσσιο και παράκτιο τουρισμό.